

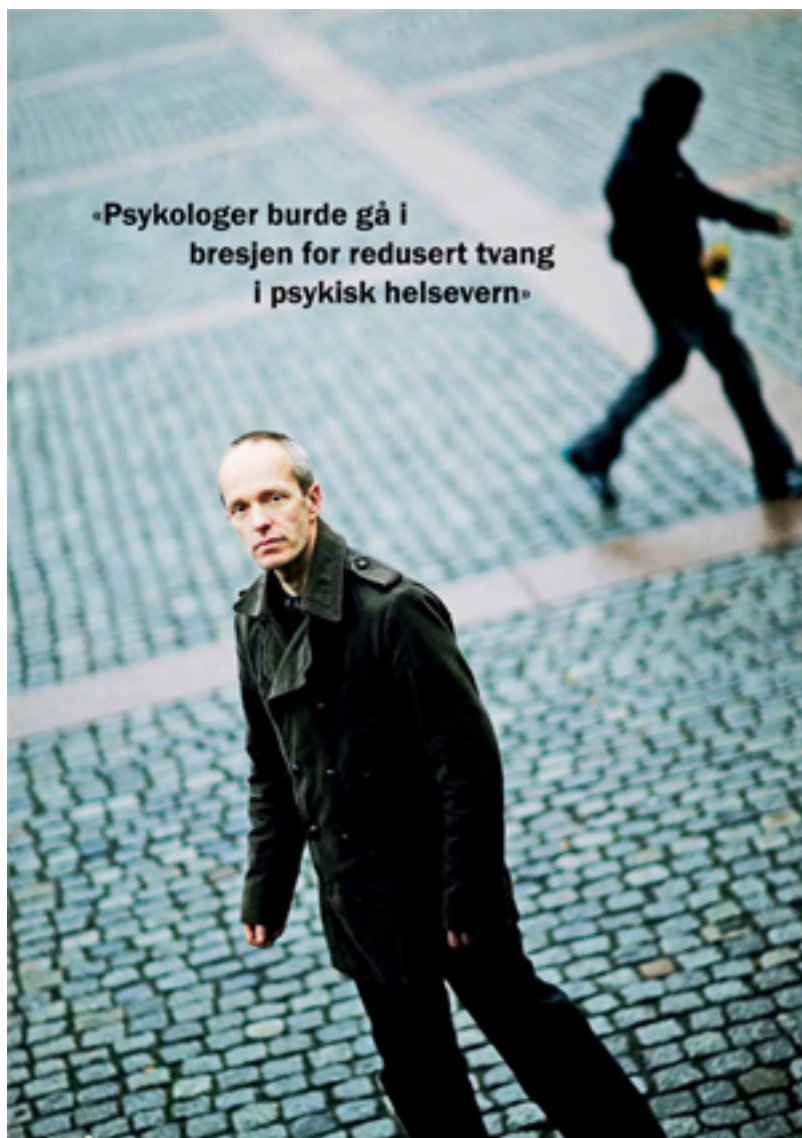
Tverrfaglig pluralist

Nina Strand

journalist i Tidsskrift for Norsk psykologforening

Bo Mathisen

Ingen profesjon vet best hele tiden, mener Olav Nytingnes. For tiden lærer han faglig aller mest av personer med brukererfaring.

STORT NETTVERK: Psykolog Olav Nytingnes er sentralt plassert innenfor feltet psykisk helse i Norge

Navn: Olav Nytingnes

Utdanning: Psykolog

Stilling: Rådgiver i Rådet for psykisk helse

Aktuell med: Kapittel i Ulvestad mfl. Klienten – den glemte terapeut, Gyldendal Akademisk 2007

– Hvorfor ble du psykolog?

– Jeg kommer fra en samfunnsengasjert familie. I militæret fikk vi undervisning av en psykolog som vekket interesse for psykologisk tenkemåte, og jeg skjønnte at dette hadde jeg alltid vært interessert i. På psykologi grunnfag trivdes jeg kjempegodt, slukte fagstoffet og lærte om meg selv og andre på en gang. På et Albert-seminar fikk jeg høre fra behandlingsarbeid og skjønnte at også jeg kunne komme til å få til å fungere i en klinisk rolle.

– Hvilken fagperson/forsker har betydd mest for deg?

– Jeg har ingen guder. De fleste kan brukes til noe, men velrenommerte fagpersoner har også gjennom sine negative eksempler lært meg hva jeg må unngå, for eksempel fastlåsthets, omnipotens og selvtilstrekkelighet og snevre perspektiver. I de siste årene opplever jeg å lære mest av mennesker med brukererfaring. Odd Volden har brukerkompetanse og jobber ved Høgskolen i Agder. Odd har følt psykisk helse-feltet på kroppen og er fantastisk til å hjelpe meg å oppdage bjelkene i mine øyne. Vi psykologer glemmer så lett at vi har små forutsetninger for å forstå det samlede tilbudet folk får, og hvilken rolle mye *vi* ikke pleier å være opptatt av, egentlig spiller. Her er brukerkompetansen fagkompetansen overlegen. Også fagfolk jeg har fått diskutere og samarbeide med i de siste åra, hjelper meg litt og litt videre der de er aller best. Jeg hadde nok vært annerledes om jeg ikke hadde møtt og jobbet hos veiledere og arbeidsgivere som har gitt meg rammer til å utvikle ideene mine. Jeg har fått enorm frihet der jeg har jobbet.

– Hva er den beste fagartikkelen du har lest det siste året?

– Odd Voldens kapittel om «Den store psykoterapibløffen» i *Klienten – den glemte terapeut*, er et strålende knyttneveslag til oss som tror at psykoterapi er nøkkelen til det meste av det gode. Han utdyper hvorfor valget mellom medisiner og psykoterapi er et innsnevrende valg, som for mange lukker ute muligheten til å velge arbeid med den sosiale inkluderingen. Velskrevet, sjanger-brytende, provoserende og morsomt. Det mest tankevekkende jeg har lest i 2007, er kanskje Ole Jacob Madsens «In psychology we trust» i *Vardøger* 30/2006. Den psykologiske tenkemåten analyseres inn mot brede samfunnsutviklingstrekk. Madsen ser på subjektivering, konsument- og konkurransesamfunnet, og peker på hvordan den terapeutiske etos verken er årsak, løsning, symptom eller problemoppretholder, men snarere er blitt en ramme for dette, en ramme som han ikke ser veien rundt.

– Hva er din faglige favoritt-kjepphest?

– Organiseringen av psykiske helsetjenester har i over 150 år bygget på inndeling og spesialisering etter symptomintensitet og sykdomsfase; i akutt, intermediaær, rehabilitering, poliklinikk etc. Men behandlingsforskningen viser at ulike opplegg og spesialiserte tilbud har liten betydning for variasjon i behandlingsresultatet, mens variasjonen mellom terapeuter er stor, og en langvarig tillitsfull relasjon er viktig. De fleste av brukerne jeg har snakket med, har hele tiden visst dette og har fortellinger fra et system som må kunne kalles organisert diskontinuitet, og som skusler bort mye av behandlingseffekten av de enkelte behandlingstiltakene. Kanskje har nyvinningene fra 1850 til i dag bare vært nye måter å gjøre det samme på? Det er ikke bare brist i alle ledd, kanskje er alle leddene selve bristen? Noen helseforetak som i praksis har kuttet antallet nivåer i hjelpetilbudet

ved psykose, ser ut til å fungere bedre. Etter å ha gjennomført dette kan kanskje neste skritt i kunnskapsbasering av psykiske helsetjenester være å få til forsøk med å kutte skillet mellom førstelinje og spesialisthelsetjenesten, kommune og BUP/DPS. Påfallende mange foretak med lav tvangsbruk har DPS-er som har prioritert å viske ut betydningen av dette skillet.

– Hvilken sak burde psykologer gå i bresjen for?

– Redusert tvang i psykisk helsevern. Tvangsratene i Norge varierer med 12-gangen. Det betyr at det foregår unødvendige tvangsinnleggelses hver dag, med alt det medfører for enkeltmennesker. Psykologene i foretak med høy tvang og ofte høy status kan reise til foretak som Helgeland, Hålogaland, Blefjell, Ringerike, Vestfold og DPS-er som Tynset og Nordfjord for å lære. Selv har jeg vært så heldig å få besøke noen av disse stedene, og ser klare fellestrekk. Sosialpsykologi virker, rett og slett. Dessverre har jeg ikke truffet mange psykologer i bresjen i disse virksomhetene. Sterkere engasjement fra psykologer for å sikre slik utvikling, og lavere tvangsrater i resten av Norge, kunne faktisk betydd en forskjell.

GLEDER SEG: Fra januar skal det etableres et kompetansesenter for psykisk helsearbeid. En gylden sjanse for psykologene, mener Nytingnes

– Hvilken norsk psykolog fortjener mer oppmerksomhet?

– Arnhild Lauveng fortjener oppmerksomhet, selv om hun er løftet mer opp av andre psykologer i det siste. Overlevelshistorien *I morgen var jeg alltid en løve* er blant de beste i sin sjanger, også internasjonalt, og *Unyttig som en rose* er en fabelaktig eksempelsamling om miljøterapeutiske fallgruver. I tillegg er hun en fengslende foredragsholder som på en unik måte hopper mellom brukerperspektiv og fagperspektiv. Hun er så vis, og er et klart bevis på at skillet mellom oss hjelpere og de hjelpetrengende er et skille som skal overskrides. Ellers bør psykologer som utvikler nye yrkesroller, i ambulante team, på helsestasjoner og i annet kommunalt psykisk helsearbeid, ta seg mer oppmerksomhet. Kom inn i det offentlige rommet, skriv, diskuter, foredra, foreslå! Det er i nye roller det spennende arbeidet foregår.

– Hva brenner du (mest) for som psykolog?

– Jeg er kanskje ikke så profesjonsopptatt som mange andre. Ingen profesjon vet best hele tiden, jeg er vel for pluralistisk og tverrfaglig til å synes psykologer som gruppe er så mye bedre egnet enn andre grupper til den ene eller den andre oppgaven. Kanskje den nye presidenten i psykologforeningen bør jobbe mindre for det som er bra for psykologer og mer for det som er bra for psykisk helse? Hvorfor skal vi satse på uavgjortseier i profesjonskamp mot legeföreningen, der banen, dommeren og reglene er forhåndsdefinert? Hvorfor skal vi for eksempel kjempe for psykologhenvisningsrett til BUP når det er så mange kommuner som ikke har psykologer ansatt? Henvisningsretten til BUP, retten til gjensidig veiledning, og retten til epikrise, bør legges til lederen for de tjenestene som den enkelte kommune definerer som sitt psykiske helsearbeid for barn og unge, enten denne personen er sykepleier, sosionom, psykolog eller pedagog. Modellen kan være barnevernslederens henvisningsrett. Kanskje Psykologforeningen kunne fått større gjennomslag for en skikkelig henvisningsordning som kom barn i alle kommuner til gode med sånn argumentasjon. Så ble kanskje disse lederrollene litt mer interessante for psykologer også?

– Hva ville du gjort om du var minister for en dag?

– I jobben i Rådet kommer jeg nærmere beslutningsprosessene, og blir litt desillusjonert over å se hvor langt det er fra ministerens underskrift til endring i Helse-Norge. Ingen aktører har alle svarene, men det finnes jo noen uprøvde besnærende grep. I tillegg til å starte forsøk med enhetlig psykisk helsetjeneste ville jeg motvirket oss–dem–skillet i helse- og sosialtjenester ved å pålegge alle tjenestesteder å etterspørre og tilsette brukerkompetanse i neste stillingsutlysning. Både norske og utenlandske erfaringer er oppsiktsvekkende positive til mennesker med brukererfaring i tjenestene. Et tredje grep er å la ansatte nær brukerens hverdagsliv og egen arena bestemme hvem som trenger behandlingstilbud på høyere nivå. Da kunne man kanskje løse noen av samhandlingsproblemene mellom tjenestene, fordi såkalt høyere nivå vil underlegges rammebetingelser der det blir avgjørende å utvikle felles virkelighetsoppfatning med de som står nær brukers og pårørendes hverdagsliv. Med disse tre grepene hadde vi kanskje startet noe som gikk videre for egen kraft. Men gud, hvor mye bråk det hadde blitt!

– Hva er din største skrekk?

– Klimaendringene. Og løse hunder. Jeg ble bitt to ganger som gutt, og det sitter i ennå – two trials learning. Høydeskrekken min slapp taket da jeg skiftet takstein på huset. Men det er også skremmende å se faghistorie og psykiatrihistorie og observere alt det rare og kortsynte som ble gjort av de klokeste og mest samvittighetsfulle menneskene tidligere. Hvilke graverende feil gjør jeg, spør jeg meg. På jobben er det kort vei mellom idé og handling. Noen ganger blir jeg skremt av at andre tar mine vurderinger og analyser alvorlig, og gjør mine ord til sine. Tenk om resultatet blir skikkelig dårlig. Da kommer skrekken over meg: «Nå blir jeg snart avslørt, de skjønner at jeg er bare lille meg, at jeg egentlig ikke har peiling.» Men jeg har gode kolleger, og det går fort over. Så jeg får vel fortsette inntil jeg blir avslørt.

– Hva irriterer deg med psykologien?

– En ting er at psykologene som utgjør psykologien, er så opptatt av vakre teorier og store begrepsapparater. En gang foredro jeg om begrunnelser for brukermedvirkning og snakket om risikoen for utvikling av lært hjelpeløshet som en mulig alvorlig og farlig negativ bivirkning av all hjelp for psykiske lidelser. En av de som hørte på, kontaktet meg etterpå og sa at nettopp en slik faglig innfallsvinkel måtte til, for ellers ville ikke medvirkning bli faglig interessant. Kan vi ikke gjøre det som er enkelt eller uakademisk hvis det er det som hjelper? Noe i samme retning er metaforen om terapeuten som kunstner. Det blir så selvhøytidelig og uangripelig, og metaforen passer egentlig ikke. Håndverker er kanskje et bedre bilde på terapeuten. Jeg har ambisjon om å utføre anstendig håndverk, finne arbeidsmåter som noen setter pris på. Og vi må gjøre jobben i en konstruktiv sammenheng; rørleggeren kan ikke arbeide ute av sammenheng med snekker, elektriker eller bygningsetaten. Sammenhengen er langt viktigere enn om rørleggerens arbeid nærmer seg kunsthåndverk i sin kvalitet der inne i vegg.

– Aktuelt nå: Kommentar til statsbudsjettet?

– Et spennende lite tiltak er at det skal etableres et kompetansesenter for psykisk helsearbeid fra januar 2008. Utviklingen av psykisk helsearbeid er det som kan komme av paradigmeskifter dette tiåret, og av psykologer er det ikke så mange andre enn samfunnspsykologene som har vist interesse. Psykisk helsearbeid kommer til å utvikle seg med eller uten psykologer, vil du være med, så heng på. Kanskje samfunnspsykologi som klinisk spesialitet kan gi flere psykologer i nye roller i psykisk helsearbeid?